

Andragoogi sotsiaalse identiteedi kujunemise kogemus seda toetava ainekursuse jooksul

Katrin Bergmann

Tallinna Ülikooli haridusteaduste instituut

Annotatsioon

Uuringu eesmärgiks on uurida andragoogi sotsiaalse identiteedi arengut ja muutumist ühe ainekursuse jooksul. Aluseks on võetud Tallinna Ülikooli andragoogika ainekursus „Täiskasvanukoolitaja sotsiaalne identiteet”. Uurimismeetodina kasutasin kvalitatiivset uurimisviisi. Selleks, et kursusel osalejad saaksid reflekteerida kogetu üle, koostasid avatud küsimustega küsimustiku Google’i keskkonnas, mis tugines STARR-tehnikale. See mudel on toeks pikaajaliste kogemuste reflekteerimisel. Andragoogid arvavad, et nende identiteet on pidevas arenguprotsessis. Kursusel kogetu toetas nende täiskasvanukoolitaja sotsiaalse identiteedi märkamist. Kursus toetas õppijatel identiteedi leidmise ja mõistmise kõrval tundma õppida muid olulisi aspekte. Kursuse jooksul mõisteti lisaks identiteediloomele ka seda, milliseid oskusi ja väärtusi peetakse oluliseks. Andragoogid märkasid oma erinevaid rolle (seal hulgas koolitaja roll), mõistsid ennast ja grupikaaslast paremini. Ainekursus toetas hästi andragoogide arusaamist, milline nende koolitaja sotsiaalne identiteet praegu on, mida peaks arendama ja mis vajab muutmist.

Märksõnad: identiteet, andragoogi sotsiaalne identiteet, täiskasvanute koolitaja, refleksioon.

Sissejuhatus

Selles uurimistöös on eesmärgiks seatud uurida andragoogi sotsiaalse identiteedi arengut ja muutumist ajas ühe ainekursuse jooksul. Aluseks on võetud Tallinna Ülikooli andragoogika kursus „Täiskasvanukoolitaja sotsiaalne identiteet”. Eesmärgi täitmiseks uurin kursuse läbinud andragoogika üliõpilaste refleksioone kursusele ja seda, kuidas nad kirjeldavad enda andragoogi sotsiaalse identiteedi kujunemist. Selles uurimuses on mõisted *andragoog* ja *täiskasvanute koolitaja* võrdsed.

Sarnasel teemal on varem kirjutatud mõned magistritööd. Nendeks on Nele Dobrõši (2014), Elina Jõgeva (2014) ja Enely Rannase (2016) identiteediteemalised uurimused. Samuti Mari Karmi (2007) doktoritöö. Nendele töödele lisaks on 2020. aastal avaldatud TLÜ andragoogika osakonna uurimikus Nele Tamme identiteediteooriaid käsitlev seminaritöö.

Ainekursus „Täiskasvanukoolitaja sotsiaalne identiteet” on valitud, sest see keskendub andragoogika bakalaureuse õpingute ajal kõige põhjalikumalt andragoogide personaalse identiteedi ja sotsiaalse identiteedi otsingule, mõistmisele ja selle arendamisele. Kursuse eesmärgiks on andragoogi identiteedi teadvustamine, arengu toetamine, analüüsimine ja reflekteerimine. Identiteedi teadvustamine ja oma mina-pildi mõistmine on oluline igale tegutsevale (kuid ka kindlasti õppivale) andragoogile.

Inspireerituna ainekursusest „Täiskasvanukoolitaja sotsiaalne identiteet”, tuginedes varasematele uurimistöodele ja teoreetilistele allikatele ning kursusel osalemise kogemusele, on püstitatud uurimisküsimused:

- 1) kuidas andragoogid kirjeldavad ainekursusel osalemise kogemust?
- 2) kuidas ainekursus toetas koolitaja sotsiaalse identiteedi arengut?
- 3) kuidas andragoogid näevad enda koolitaja sotsiaalse identiteedi muutumist ainekursusel?

Teoreetiline ülevaade identiteedist

Eesti õigekeelsussõnaraamat (EKI, 2018) ütleb, et identiteet on *enesetaju, teadmine endast sotsiaalseis olukordades ja suhetes*. Kas tegutsemine andragoogi või täiskasvanute koolitajana on identiteedimärk? Kas selline identiteedimärk muudab inimest või inimene muudab selle märgi tähendust? Kui inimene püüab mõnd identiteedimärki varjata, siis tavaliselt saadakse sellest aru (Ehala, 2018). Kas saadakse ka aru, kui proovitakse mõnd identiteedimärki endale tekitada või lisada?

Arusaam, et identiteet ei ole mitte see, mis me oleme, vaid midagi, mis meil on, ei ole tegelikult uus (Ehala, 2018).

Martin Ehala (2018) väidab, et identiteet pole ainult märk, vaid toimib ühiskonnas samamoodi nagu keel, millele tekib identiteedigrammatika. Inimesed sotsialiseeruvad ja püüdleavad mõne identiteedi poole, mis neile endale meeldib. Keeleline identiteet on aktuaalne, sest see näitab, millal inimene räägib emakeeles ja millal võõrkeeles. (Ehala, 2018)

Inimesed on sotsiaalsed olendid ja vajavad sotsialiseerumist. Ajaloo jooksul on inimesed tahtnud olla nii ainulaadsed indiviidid kui ka ühiskonna aktiivsed liikmed (Ehala, 2018). Teun A. Van Dijk (1998) toob välja, et inimene representeerib end mitme grupi või kogukonna kaudu. Sotsiaalne ehk grupi identiteet kujuneb, kui grupis olevatel liikmetel on sarnased arusaamad, ideed, tegevused, hoiakud, eesmärgid, väärtused jm. Grupi liikmetel võib samaaegselt olla erinevaid rolle ja identiteete, aga erinevates olukordades võivad domineerida erinevad identiteedid (Van Dijk, 1998).

Enesepresentatsioon on samaaegselt loodud personaalsetest kogemustest ja grupi sotsiaalsetest suhetest. Ehk siis enesepresentatsioon kujuneb selle kaasabil, kuidas grupiliikmed meid näevad. Ehala (2018) väidab, et inimese *mina* ei saa eksisteerida ilma sotsialiseerimiseta ja mingi identiteedimärgi omaks võtmiseta; alles siis saab ta alustada oma päris *minakujundamisega*. Personaalne identiteet jaguneb kaheks. Esiteks, isiklik *mina* ehk ainulaadne, unikaalne, isiklike kogemustega, kordumatu inimene. Teiseks, sotsiaalsetest suhetest mõjutatud *mina*, mis on loodud läbi sotsiaalsete suhete grupis. (Van Dijk, 1998) Inimese *mina* konstrueeritakse professionaalsest ehk sotsiaalsest identiteedist dialoogis iseenda ja ümbritsevaga (Karm, 2007).

Täiskasvanukoolitaja on suhteliselt uus, ent kiiresti laienev elukutse, mille professionaalne identiteet ja professionaalne kogukond on kujunemise ja muutumise järgus. Seepärast võivad erinevate valdkondade või organisatsioonide koolitajate normid, tavad, meetodid märgatavalt erineda. Kogukonnas õppimine on protsess, mille käigus kujuneb identiteet. Õppija (samuti koolitaja õppija rollis) omandab ja loob teadmisi, oskusi ja diskursust, osaleb kogukonnas ning oma mõtlemise, rääkimise ja tegevusega kujundab seda. (Karm, 2007)

Professionaalne identiteet, mis on osa sotsiaalsest identiteedist, on pidevas muutumises. Sotsiaalne identiteet ei muutu inimese identiteedi osaks automaatselt, vaid olulisel kohal on tähenduse loomine või andmine enda koolitaja professionaalsele identiteedile. See näitab, kuidas inimene (andragoog, täiskasvanute koolitaja) määrab enda kuuluvust professionaalses kogukonnas. Koolitaja professionaalse identiteedi puhul on oluline, kuidas koolitaja mõistab enda kuulumist koolitajate kogukonda, millise tähenduse ta sellele omistab ja kui oluline see talle on, milliseid emotsioone see kuuluvus temas tekitab ning kuidas tema väärtused sobituvad koolitajaväärtusega. (Karm, 2007)

Alustavate ja kogunud koolitajate arusaamad oma identiteedist on erinevad. Alustav koolitaja keskendub peamiselt meetodite õppimisele, õppijate rahulolule ja tema õpetamisoskused on kujunemisel. Kogunud koolitaja eesmärgiks on õppijate õppimine. Professionaalse koolitaja enesemääratlemise tunnusteks on koolitaja mina-pilt ja personaalne areng ning õpetamise praktikate mõistmine. (Märja jt, 2021) Täiskasvanute õppimisprotsessiga kaasneb täiskasvanute koolitajal toetada õppija identiteedi muutumist ning see nõuab koolitajalt sügavat eneseteadmist iseendast (Karm, 2007).

Oma koolitaja professionaalse identiteedi mõistmiseks peab esitama endale küsimused: *kes ma olen; milline olen koolitajana; mis on minu jaoks tähtis; mida tähendab olla täiskasvanute koolitaja; kuidas mõistan õppimist; milline tahan olla täiskasvanute koolitaja ja andragoogina?* Vastuste otsimine nendele küsimustele aitab kasvatada enesemääratlemist, leida isiklikud väärtused ja koolitaja identiteedi. (Märja jt, 2021)

Täiskasvanute koolitaja identiteet tähendab seda, et mõistetakse, kes ollakse täiskasvanute koolitajana. Samuti on oluline määratleda, millesse usutakse, mida väärtustatakse ja kuidas mõistetakse õppimist ja õpetamist. Õigete küsimuste küsimine on väga tõhus moodus, kuidas toetada oma identiteedi leidmise teekonda. (Märja jt, 2021)

Bauman ja Raud kirjutavad, et enesekujundamine on lakkamatu töö, mille käiku võib visualiseerida jadana olevikuhetkedest. Samas on lakkamatu ka eneseloomise vaev (Bauman ja Raud, 2016). *Koolitaja õppimine algab eneseanalüüsist ja jätkub identiteeditöoga. Seetõttu on täiskasvanute koolitaja ise alati ka elukestva õppiija rollis.* (Märja jt, 2021)

Koolitaja professionaalse identiteedi kujunemise elementideks on kogemused, kuulumine professionaalsesse kogukonda, eneseareng, õppimine, õppimis- ja õpetamiskäsitused, uskumused, väärtused, eetika, õpetamisteadvus ja arusaamad endast koolitajana. (Märja jt, 2021)

Andmete kogumine

Uurimuse eesmärk on uurida kursusel osalejate kogemust ja arusaamist andragoogi sotsiaalse identiteedi muutumisest ainekursuse „Täiskasvanukoolitaja sotsiaalne identiteet” ajal. Tegu on empiirilise uuringuga ehk põhineb kogemuste uurimisel (EKSS, 2009). Uurimismeetodina kasutan oma seminaritöös kvalitatiivset uurimisviisi, sest kvantitatiivne ehk arvuline uurimisviis kursuse reflekteerimiseks ei sobi. Kvalitatiivne uurimisviis on ainekursuse refleksioonide uurimiseks hea, sest annab teavet sisuliselt millestki uuest (Lagerspetz, 2017). Vastajad saavad võimaluse end vabalt väljendada ning kirjeldada, mida kursusel kogesid ja mida õppisid. Samuti on oluline vastuste kogumise kaudu leida, mis on andragoogidele identiteedi mõistmiseks ja toetamiseks kursusel vajalik. Selleks, et saada teada andragoogide kogemus ja mõista identiteedi kujunemist sel kursusel, koostasid avatud küsimustega küsitluse Google’i keskkonnas, sest Google’i keskkond on õppijatele mugav ja tuttav. Samuti on selles keskkonnas loodud küsimustiku plussiks see, et selle ankeedi jagamine saajatele on lihtne ja kiire.

Küsimustiku koostamisel kasutasin STARR tehnikat. STARR-i põhielemendid on *situation*-olukord, *task*-ülesanne, *action*-tegevus, *result*-tulemus, *reflection*-refleksioon ehk analüüs. STARR tehnika kasutamine on sobilik pikemate tööprotsesside või kogemuste kirjeldamiseks. Selle tehnika abil on tulemuste kirjeldamisel võimalik välja tuua, mille üle ollakse eriliselt uhke ja mida soovitakse edasi teha. (Pilli&Vau, 2021)

Koostatud küsimustiku saatsin 2022. aasta andragoogika III kursuse üliõpilastele, sest nad läbisid kursuse „Täiskasvanukoolitaja sotsiaalne identiteet” sügissemestril aastal 2021. Selleks

kasutasin Tallinna Ülikooli meiliaadresse ja kirja saajateks olid kõik III kursuse andragoogika üliõpilased, kes sellel ainekursusel osalesid. Peale esimese kirja saatmist, kirjutasin meeldetuletuseks veel ühe kirja, kus oli link küsimustikule ja selgitus uuringu kohta.

Andmete analüüs

Küsimustiku said 19 andragoogika III kursuse üliõpilast, kelle hulgast vastasid küsimustikule neli andragoogi. Vähesel vastamise aktiivsusel võivad olla erinevad põhjused:

- küsimustiku väljasaatmine ja küsimustikule vastamine langes kokku vastajate eksamitöö kirjutamise ajaga;
- vastajate suur töökoormus;
- vastajate perekondlikud põhjused;
- kursusel osaleja ei osanud või ei soovinud reflekteerida kursusel osalemist või seal kogetut.

Neli vastustekogumit, mis on analüüsiks olemas, olid väga erinevad. Kõikide vastajate vastused olid põhjalikud ja ülevaatlikud. Vastajad kirjeldasid oma kogemusi ja reflekteerisid, mil moel kursus neid muutis ja aitas või ei aidanud oma identiteedis selgust luua. Vastustes toodi välja, millised ülesanded ja kirjandusteosed kõige enam vastajat toetasid identiteedi arengu protsessis või millest jäi puudu.

Tabel 1. Tulemused ainekursusel kogetu põhjal

PÕHIKATEGOORIA	ALAMKATEGOORIA	TÄHENDUS
Ainekursusel osalemise kogemus	Identiteet	Identiteedi areng on pidev protsess. Koolitaja sotsiaalse identiteedi märkamine, personaalse identiteedi märkamine.
	Minatunnetus	Tuleb esile refleksiooni käigus

	Väärtused	Aitas mõista, mis on oluline, milliseid väärtusi peetakse tähtsateks ja millest oma tegevuses lähtutakse.
Ainekursus kui koolitaja sotsiaalse identiteedi arengu toetaja	Identiteedi märkamine/ selginemine	Kursus aitas märgata sotsiaalset identiteeti ning pani õppijaid mõtlema teemadele, millele nad tavaliselt ei mõtle.
	Personaalse, sotsiaalse ja professionaalse identiteedi sidumine	Ainekursusel hakkas kujunema personaalse ja professionaalse identiteedi kombinatsioon.
	Diskussioon	Ühisetel aruteludel grupiliikmetega on suur roll, kus tänu peegeldamisele on võimalik aidata kaasa sotsiaalse identiteedi kujunemisele.
Refleksioon enda kui koolitaja sotsiaalse identiteedi muutumisest ainekursusel	Autentsus	Tulid esile rollide vahelised mõjud identiteedi kujunemisel. Koolitaja sotsiaalne identiteet muutus selgemaks ning õppijale endale nähtavamaks.
	Koolitaja sotsiaalne identiteet	Tekkis mõistmine, et edaspidi on mõistlik ja õige koolitada vaid selles, mis on vajalik ja inspireeriv.
	Edasine identiteedi areng	Kursuse läbimine aitas muuta selgemaks arusaamist identiteedist, milline identiteet praegu on, mida peaks arendama ja mis vajab muutmist.

Andragoogide ainekursusel osalemise kogemus

Vastustest selgub, et andragoogid arvavad, et nende identiteet on pidevas arenguprotsessis. Samuti toodi välja, et isiklik ja professionaalne identiteet on omavahel tugevalt seotud. Kursuse suureks tugevuseks peetakse osalejate poolt käsitletud kirjandust, mida oli kohati keeruline mõista, kuid samas oli kirjandus vajalik andragoogi identiteedi arengu toetamiseks. Loetud kirjanduse üle sooviti rohkem arutleda.

Vastaja 2: „loetud kirjandus oli väärt kraam, Boniwell, Raud, Ehala, Van Dijk jäi küll raskeks, aga siiski vajalik”.

Vastaja 4: „oleksin soovinud rohkem arutleda kursusel käsitletud kirjanduse üle, mis oli minu arvates väga tuumakas”.

Eraldi tuuakse mitmel korral välja ülesannet „Mina-koolitaja mõistekaardi” koostamine, mis aitas endast luua paremat ja selgemat pilti.

Vastaja 1: „mõttekaart aitas luua paremat pilti, kuidas identiteedist, just konkreetselt koolitaja rollis lähtuvalt, tulevad esile erisused. Kui enne tajusin koolitaja rollil ei ole mõju minu identiteedile või olemusele, siis nüüd ma ikkagi tajun, kuidas koolitaja roll kujundab ka minu enda arusaamu iseendast”.

Vastaja 2: „see oli hea süvitsi minekut võimaldav ülesanne. Sain teada oma dilemmad. Tegelikult oli see nagu SWOT analüüs, millest skemaatiliselt on väga palju abi, ka praegu”.

Kursuse jooksul mõisteti lisaks identiteediloomele ka seda, et milliseid oskusi, väärtusi peetakse oluliseks. Kursus toetas õppijatel identiteedi leidmise ja mõistmise kõrval tundma õppida muid olulisi aspekte.

Vastaja 3: „Aitas panna piirid sellele, mis on minu oskused ja väärtused ja mida ma tegelikult tahan teha”.

Kursusel kogetu all toodi välja ka see, et õpiti tundma rohkem oma kursusekaaslast.

Vastaja 4: „võib- olla ma ei saanudki niivõrd enda identiteedi kohta selle ülesande koostamisel teada, kuivõrd ma õppisin oma kursusekaaslaste kohta”.

Ainekursus kui koolitaja sotsiaalse identiteedi arengu toetaja

Ainekursus „Täiskasvanukoolitaja sotsiaalne identiteet” mõjus andragoogika III kursuse üliõpilastele erinevalt. Vastajate vastused on kõik erinevad. Üks vastajatest (vastaja 1) kirjeldab, et ainekursuse läbimisel ta õppis ennast paremini tundma ja väärtustama ning kursus toetas teda identiteedi märkamisel. Ta kirjutab nii: „ei saa väita, et kursuse raames kujunes minu sotsiaalne identiteet: see on kogu aeg olnud olemas, kuid kursus toetas selle märkamist ning sundis mind mõtlema teemadele, millele ma võib-olla ei oleks tahtnud mõelda. Selle tegevuse käigus tegelikult õppisin tundma seda, mida ma tegelikult kõige rohkem väärtustan ning sain teadlikuks, kuidas ma olen kujunenud selliseks, nagu ma olen”.

Teise vastaja vastus on esimesele sarnane. Ta kirjeldab seda, kuidas tema sotsiaalne identiteet ei muutunud, aga ta õppis oma identiteeti paremini tundma.

Vastaja 4: „ma arvan, et minu kui koolitaja sotsiaalne identiteet ei muutunud, aga selgines. Soovin ennast edasi arendada eelkõige lihtsalt edasi õppides”.

Üks vastajatest kirjutab, et kursus oleks teda saanud veel paremini toetada tema identiteediarengut, kui arutelud või diskussioonid oleksid saanud toimuda väiksemates rühmades.

Vastaja 3: „hästi läks enda identiteedist arusaamine. Oleksid võinud olla väiksemad rühmad, et oleks saanud toimuda sügavamad diskussioonid”.

Viimane vastaja kinnitab eelnevate vastajate arvamusi, et identiteet muutus selgemaks, kui see enne kursust oli. Kuid ta lisab eelnevale, et ainekursus toetas tema isiklikku ja professionaalset identiteeti omavahel siduda.

Vastaja 2: „sotsiaalne identiteet sai oluliselt selgemaks. Isikupära + professionaalsus, selle kombinatsiooni teke hakkas ainekursusel kujunema”.

Vastajate refleksioonidest selgub, et ainekursus „Täiskasvanukoolitaja sotsiaalne identiteet” toetab koolitaja sotsiaalse identiteedi märkamist ja on õppivatele andragoogidele identiteediotsingute ajal sotsiaalse identiteedi arengu toetajaks. Vastustest tuleb välja ka see, et kursus ei kujunda ega loo sotsiaalset identiteeti, vaid aitab seda märgata ja mõista, milline identiteet on.

Osalejate refleksioon enda kui koolitaja sotsiaalse identiteedi muutumisest ainekursusel

Eelnevast selgub, et kursus „Täiskasvanukoolitaja sotsiaalne identiteet” ei kujunda ega loo sotsiaalset identiteeti, aga samas vastajad kirjeldavad, kuidas kursusel osalemine toetas nende koolitaja identiteedi mõistmist. Andragoogid märkasid oma erinevaid rolle (seal hulgas koolitaja roll), mõistsid ennast ja grupikaaslasid paremini.

Vastaja 1: „minu koolitaja sotsiaalne identiteet muutus kindlasti selgemaks ning mulle endale nähtavamaks. Tulid esile rollide vahelised mõjud identiteedi kujunemisel”.

Üks vastaja kirjutab, et ainekursus toetas teda, et tema professionaalse identiteedi arengut toetati läbi loengutes osalemise. Ta arvab, et kontaktunde oli vähe. Et tema koolitaja sotsiaalne identiteet oleks veel rohkem muutunud või arenenud, oleks pidanud olema rohkem kohtumisi loengute raames.

Vastaja 2: „ainekursus oli tugev tõe andja professionaalse identiteedi kujunemisel. Ma ei teeks midagi teisiti, võiks olla isegi rohkem kontaktunde, sest need aitavad identiteedi kujunemisele kõige enam kaasa - identiteet kujuneb ju sotsiaalses kontaktis”.

Ainekursus toetas hästi andragoogi arusaamist, milline identiteet praegu on ja mida peaks arendama ja mis vajab muutmist.

Vastaja 4: „kursuse läbimine aitas enda identiteeti kindlasti selgemaks seetada. Sain aru, mis ma olen ja mis ma (veel) ei ole”.

Vastajate refleksiooni osalemisest ainekursusel ja enda kui koolitaja sotsiaalse identiteedi muutumisest võtab väga hästi kokku ühe vastaja kirjeldus, mida ta mõistis.

Vastaja 3: „kindlasti hakkasin ise tajuma paremini enda sotsiaalsed identiteeti. Arendas endast aru saamist ja mõistmist ning piiride kehtestamist edaspidiseks- ma ei pea koolitama kõiges vaid selles, milles tunnen ennast võimeka ja inspireerituna”.

Arutelu ja kokkuvõte

Vastajad reflekteerivad kursusel osalemist kui head ja vajalikku kogemust andragoogika õpingute ajal. Ka tuleb vastustest välja, et kursusel kogetu toetas nende täiskasvanukoolitaja sotsiaalse identiteedi arengut. Sellegi poolest oma kursuse refleksioonis toovad nad välja selle, millest jäi neil puudu. Nad toovad välja, et osalejad oleksid kursusel soovinud:

- rohkem kontakttunde: „võiks olla isegi rohkem kontakttunde, sest need aitavad identiteedi kujunemisele kõige enam kaasa - identiteet kujuneb ju sotsiaalses kontaktis” (vastaja 2);
- diskuteerida väiksemates gruppides: „oleksid võinud olla väiksemad rühmad, et oleks saanud toimuda sügavamad diskussioonid” (vastaja 3);
- diskuteerida paaris: „oleks võinud olla rohkem paaris diskuteerimist, kuna antud teema on nii sügav siis liiga suurtes rühmades ei ole see võimalik”(vastaja 3);
- arutleda rohkem loetud kirjanduse üle: üks vastaja kirjutab: „üksi saab lugeda tekste ja mõtiskleda, kuid ühises arutelus on suur roll peegeldustel, mida grupiliikmetelt saad” (vastaja 2); teine vastaja kirjutab: „oleksin soovinud rohkem arutleda kursusel käsitletud kirjanduse üle, mis oli minu arvates väga tuumakas”(vastaja 4).

Selles töös on uuritud andragoogide sotsiaalse identiteedi muutumist ja arengut Tallinna Ülikooli ainekursusel „Täiskasvanukoolitaja sotsiaalne identiteet”. Kogusin selle mõistmiseks vastuseid andragoogika III kursuse üliõpilastelt, kes osalesid sel kursusel 2021. aasta sügissemestril. Vastajate refleksiooniks koostas küsitluse, mis tugines STARR-tehnikale, mis on hea moodus pikaajaliste kogemuste kirjeldamiseks ja reflekteerimiseks. Andragoogide vastustest selgub, et kursuse läbimisel nende identiteet ei tekkinud, vaid see toetas andragooge nende identiteedi märkamisel. Toodi välja ka see, millest jäi puudu. Rohkem sooviti kontakti loengute kaudu, diskuteerimist väiksemates gruppides või paarides ja arutlemist kirjanduse üle.

Edaspidi saab uurida, kuidas reflekteerivad ainekursusel osalemist tulevased andragoogika üliõpilased. Samuti näen võimalust uurida, kuidas identiteet muutub ja areneb pärast andragoogika bakalaureuse õpingute lõppu tegutsevate koolitajate või andragoogide hulgas.

Tänuõnad

Täna töö juhendajaid Halliki Põlda (PhD) ja Gertha Teidla-Kunitsõni (MA) toetuse ja nõuannete eest. Samuti tänan küsitlusele vastajaid, sest tänu nende panusele on võimalik mõista andragoogide sotsiaalset identiteeti ja selle arengut andragoogika õpingute ajal.

Kasutatud kirjandus

- Bauman, Z. & Raud, R. (2016). *Iseduse praktikad*. Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.
- Dobrõš, N. (2014). *KOOLITÜÜBI ROLL ÕPILASE IDENTITEEDIKUJUNEMISEL TALLINNA KOOLIDE NÄITEL* (magistritöö, Tallinna Ülikool, Tallinn). Loetud aadressil <https://www.etera.ee/zoom/701/view?page=1&p=separate&search=nele%20dobr%C3%B5%C5%A1&tool=search&view=0,1051,2480,2457>
- Eesti Keele Instituut. (2009). *Eesti Keele Seletav Sõnaraamat*. Loetud aadressil <http://eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=empiiriline>
- Eesti Keele Instituut. (2018). *Eesti Õigekeelsussõnaraamat*. Loetud aadressil <http://www.eki.ee/dict/qs/index.cgi?Q=identiteet&F=M>
- Ehala, M. (2018). *IDENTITEEDIMÄRGID. Ühtekuuluvuse anatoomia*. Tallinn: Kirjastus Künnimees OÜ.
- Lagerspetz, M. (2017). *Ühiskonna uurimise meetodid. Sissejuhatus ja väljajuhatus*. [Kursuse materjalid]. Tallinn: Haridusteaduste instituut (Tallinna Ülikool).
- Jõgeva, E. (2014). *TÄISKASVANUKOOLITAJA PROFESSIONAALSE IDENTITEEDI KUJUNEMISE KOGEMUS ANDRAGOOGIKA ÜLIKOOLIÕPINGUTES* (magistritöö, Tallinna Ülikool, Tallinn). Loetud aadressil <https://www.etera.ee/zoom/1587/view?page=1&p=separate&search=elina%20j%C3%B5geva&tool=search&view=0,0,2481,1678>
- Karm, M. (2007). *EESTI TÄISKASVANUKOOLITAJATE PROFESSIONAALSUSE KUJUNEMISE VÕIMALUSED* (doktoritöö, Tallinna Ülikool, Tallinn). Loetud aadressil <https://www.etera.ee/zoom/1958/view?page=3&p=separate&search=mari%20karm&tool=search&view=0,1425,2067,1410>
- Märja, T., Jõgi, L. & Lõhmus, M. (2021). *Andragoogika. Raamat täiskasvanute õppimisest ja õpetamisest*. Tartu: Atlex OÜ.
- Pilli, E., Vau, I. (2021). *STARR tehnika kasutamine varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamisel*. Loetud aadressil https://www.hm.ee/sites/default/files/starr_juhend_loplik.pdf

Rannas, E. (2016). *ANDRAGOOGI KUVAND PROFESSIONAALSES KOGUKONNAS* (magistritöö, Tallinna Ülikool, Tallinn). Loetud aadressil

<https://www.etera.ee/zoom/27862/view?page=1&p=separate&search=enely%20rannas&tool=search&view=0,0,2481,1703>

Tamme, N. (2020). *Identiteedi mõistest läbi erinevate teooriate* (seminaritöö, Tallinna Ülikool, Tallinn). Loetud aadressil <https://andragoogika.tlu.ee/identiteedi-moistest-labi-erinevate-teooriate/>

Van Dijk, T. (1998). *Ideoloogia. Multidistsiplinaarne käsitus*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

**LISA 1 Küsimustik ainekursuse „Täiskasvanukoolitaja sotsiaalne identiteet”
refleksiooniks (tugineb STARR-tehnikale)**

1. Sinu nimi
2. Situatsioon: palun kirjelda ainekursusel „Täiskasvanukoolitaja sotsiaalne identiteet” osalemise kogemust. Kuidas loetud kirjandus, õppejõu jagatud materjalid, kursuse ülesehitus ja iseseisvate tööde koostamine toetas Sinu kui koolitaja sotsiaalse identiteedi kujunemist?
3. Ülesanne 1: oma sotsiaalse identiteedi analüüs, pildikollaaži koostamine. Mida said enda identiteedi kohta teada?
4. Ülesanne 2: mina-koolitaja mõttekaart. Mida said enda kui koolitaja identiteedi kohta teada? Mida märkasid oma koolitaja sotsiaalse identiteedi juures?
5. Ülesanne 3: koolitussituatsiooni vaatlus (grupitöö). Kuidas lahendasid ülesande? Mida said enda koolitaja sotsiaalse identiteedi kohta teada? Millist muutust märkasid?
6. Tegevused: milliseid meetodeid kursuse ülesannete täitmisel kasutasid?
7. Tulemused: milline oli kursuse läbimisel Sinu kui koolitaja sotsiaalse identiteedi kujunemise kogemus? Mis läks hästi, mis halvasti?
8. Analüüs kogemusest õpitu põhjal: kuidas ainekursus mõjutas Sinu koolitaja sotsiaalse identiteedi muutust? Milliseid oskuseid see arendas? Mis oleks võinud olla teisiti? Kuidas ja mis osas saaksid ennast edasi arendada?
9. Kas soovid veel midagi lisada kursusel õpitu või kogetu kohta?